

Adrian Rezeanu

OICONIMIE MARAMUREȘEANĂ

1. Raportarea unei părți a formulelor denominative, caracteristice pentru satele românești, la elementele limbii comune, care au stat la baza lor, rămâne o problemă dilematică, abordată secvențial în lucrări lexicografice de toponimie¹, dar care necesită în continuare precizări, argumentări și individualizări.

Pentru studiul pe care îl vom face, am luat spre analiză un număr restrâns de nume de sate maramureșene, în structura cărora apar entopice simple sau însoțite de alți determinanți. Scopul unei astfel de analize este marcat, pe de o parte, de necesitatea stabilirii unui statut semantic caracteristic al numelui propriu în raport cu acela al elementelor primare ale limbii, iar, pe de altă parte, de determinarea motivațională și de geneză care trebuie să însoțească toponimul pe parcursul evoluției sale într-o extensie derivațională diacronică².

2. Abordarea tradițională, uneori cu valențe dialectale, a etimologiei unor toponime, care au la bază termeni geografici populari, de exemplu, privește structura semantică de suprafață a unui nume de loc înțepenit la nivelul unui singur denotat. În acest caz, traiectul numelui comun, cu marcaje semantice generale, către un denotat primar și unic, se realizează mecanic, numele propriu nou-creat preluând un câmp semantic nediferențiat. Ambiguitatea semantică apărută în cadrul acestui proces necesită prezența unor contexte identificatoare, atât pentru un polisemantism marcat lexicografic cât și pentru microsensuri adiționale la formula toponimică inițială.

2.1. Ambiguitatea semantică la nivelul cuvintelor polisemantice, cu referire directă asupra elementelor comune ale limbii care reprezintă baza de formare a

¹ *Dicționarul toponimic al Banatului*, vol. I (A–B), IV (F–G), V (H–L), VI (M–N), TUT, 1984, 1986, 1987, 1989; *Dicționar geografico-istoric și toponimic al județului Timiș*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2007; *Dicționarul toponimic al României. Muntenia*, vol. I (A–B), II (C–D), III (E–J), București, Editura Academiei Române, 2005, 2007, 2009; *Dicționarul toponimic al României. Oltenia*, vol. I–VII, Craiova, Editura Universitaria, 1993–2007; *Dicționarul toponimic al României. Transilvania, Județul Sălaj*, București, Editura Academiei Române, 2006; *Dicționarul toponimic al României. Transilvania. Valea Hășdății*, București, Editura Academiei Române, 2006; *Dicționarul toponimic al României. Transilvania. Valea Serii*, București, Editura Academiei Române, 2010.

² Vezi Adrian Rezeanu, *Resemantizarea în toponimia urbană*, în „Lucrările celui de al treilea Simpozion Internațional de Lingvistică”, București, 2010, p. 137–149; Idem, *Geneză și etimologie în toponimia urbană*, în „Buletin științific”, Fascicula Filologie, Seria A, vol. XVII, Universitatea de Nord, Baia Mare, 2008, p. 89–103.

LR, LXI, nr. 1, p. 61–71, București, 2012

toponimelor, creează perturbații în clarificarea proceselor de etimologie și geneză toponimică³. Echivocul unei astfel de situații se repercutează asupra secvențelor din lucrările lexicografice de nume proprii, în care soluțiile de etimologie pot intra pe un făgaș discutabil.

Ambiguitatea semantică se amplifică la nivelul unei extensii toponimice derivaționale⁴ pe orizontală, când toponimul nou-format, ca formulă marcatoare a denotatului primar, glisează către denotate aflate în vecinătăți topografice imediate.

Concurența dintre ipostazele derivaționale, în cadrul procesului de stabilire a preeminenței uneia sau a alteia, lasă loc unui arbitrar, greu de elucidat, fără modificări de substanță a statutului numelui propriu.

2.2. Prima treaptă a dezambiguizării semantice a cuvintelor polisemantice, individualizate lexicografic sau nu, care constituie baza de formare a unor toponime, se poate concretiza printr-o analiză semică sau componentială⁵.

2.2.1. Analiza semică sau componentială privește relațiile din interiorul câmpurilor lexico-semantice⁶ și operează cu unități minimale de sens, de tip *sem*, *sememul* fiind o reuniune de *seme* selectabile și operaționale prin transferurile semantice realizate unidirecțional către numele propriu. În lipsa unui inventar amplu de analize semice care să detalieze, în primul rând, raporturile dintre elementele lexicale primare ale limbii care stau la baza unor nume de locuri și toponimele corespunzătoare⁷, se impun în dezambiguizarea semantică precizări de sens pentru fiecare analiză în parte.

2.3. Analiza componentială este marcată prioritar de definiția lexicografică a cuvintelor polisemantice, care, la rândul-i, trebuie interpretată selectiv, prin individualizarea și ierarhizarea *semelor* care trec sau nu către definițiile pluridimensionale ale numelui propriu.

2.3.1. Analizând ansamblul *semelor* repartizate în paradigme lexico-semantice din cadrul microsecvenței „raportul dintre înțelesul numelor de locuri și cel al numelor comune corespunzătoare” se poate delimita o tipologie a lor. Categoriile *semelor comune*, pe de o parte, și cele *distinctive*, pe de altă parte, identificate de Angela Bidu-Vrânceanu⁸, aplicate la analiza semică a particularităților microsecvenței generale de mai sus, pot constitui markeri în procesul de definire a sensului lexical.

³ Vezi Mihăilă Ecaterina, *Despre geneza și funcția numelor proprii*, în LR, XXVII, 1978, nr. 3, p. 267–272.

⁴ Acest proces este o prezență definitorie și în toponimia urbană, când înlănțuirea de denotate pe orizontală, dependente de câmpul semantic al toponimului inițial, poate lua aspectul unor „arbori derivaționali” cu ramificații multiple.

⁵ Pentru detalierea întregului proces, vezi Angela Bidu-Vrânceanu, *Câmpuri lexicale din limba română. Probleme teoretice și aplicații practice*, București, 2008, p. 37 și urm.

⁶ Angela Bidu-Vrânceanu, Narcisa Forăscu, *Modele de structurare semantică. Cu aplicații la limba română*, Timișoara, 1984, p. 16, 17.

⁷ Vezi Viorica Florea, *Raportul dintre înțelesul numelor de locuri și cel al numelor comune corespunzătoare*, în LR, XXIV, 1975, nr. 3, p. 215–220.

⁸ Vezi Angela Bidu-Vrânceanu, *op. cit.*, p. 23, 24.

De exemplu, în câmpul lexical al numelor de ape stătătoare, mlăștinoase, **bahnă**, **batac**, **bătag**, **bent**, **bolată**, *semul* comun este „aprecierea netransparenței apei”. Acest tip de *sem* poate caracteriza definiția semică.

Dacă într-un *semem* de tipul „accident de teren” + „depozit natural de apă” + „vegetație caracteristică bălții” + „proximitatea unei înălțimi”, înlocuim *înălțimea* cu o *așezare* numită **Bahna**, apare în loc de *baltă* un *oiconim*. Acest *sem* distinctiv, caracteristic numelui propriu, devine un marker diferențiator, determinant pentru un alt proces fundamental al toponimiei, acela al motivației. Într-o extensie derivațională pe orizontală, *semul* distinctiv se încadrează într-un „joc al schimburilor”, adică preluarea sau eliminarea *semelor* distinctiv alături de crearea altora, potrivit cu denotatele aflate în vecinătăți imediate.

2.3.1.1. În legătură cu definiția semică, în câmpul semantic al numelui propriu se produce o *modelare semantică* prin introducerea acestor *seme* distinctiv față de elementul lexical comun corespunzător.

Relația dintre numele propriu de loc, de exemplu, și numele comun corespunzător se individualizează în cadrul definiției semice printr-o *modelare*, dar și o *remodelare semantică*. Aceste aspecte sunt condiționate de amploarea extensiei derivaționale pe orizontală, când, în urma transferurilor semantice, „jocul de schimbare” a *semelor* distinctiv este adaptat potrivit cu realitatea denotatelor din vecinătăți topografice imediate sau depărtate:

a) *semul* preeminent va trece în câmpul lexico-semantic al numelui propriu, individualizându-l;

b) *semul* preeminent va trece în câmpul lexico-semantic al numelui propriu, ambiguizându-l;

c) *semul* preeminent se estompează, iar câmpul semantic al numelui propriu va dezvolta un *sem distinctiv*, de „așezare umană”, de exemplu.

Ultima grupare de distribuție semică reprezintă punctul de plecare în analiza motivației toponimice. În cadrul acesteia, *semul* distinctiv „așezare umană” va individualiza *oiconimul* în contextul seriei de *seme*, condiționându-i motivația toponimică.

3. Există o dinamică în circulația numelor de locuri în seria de denotate, situate în vecinătăți imediate⁹. Prin acest „joc al schimbărilor” de *seme* de la o ipostază la alta, se distorsionează, de cele mai multe ori, statutul semantic al unui nume comun primar, ca bază de formare a numelui propriu de loc corespunzător.

Prezența dizarmonică a *semului distinctiv*, de-a lungul extensiei derivaționale, determină dezvoltarea unei aparente „realități paralele”, care poate conduce la perpetuarea unei stări de dezechilibru motivațional. Când **vad**, ca entopic, denuște o

⁹ Conceptul toponimic de *vecinătate imediată* se concretizează în seria de poziționări ale ipostazelor derivaționale dintr-o extensie față de formula marcatoare a denotatului primar. *Vecinătatea imediată* este aceea în care se situează prima ipostază rezultată din glisarea toponimului primar de-a lungul lanțului de extensie.

așezare situată la extremitatea unei extensii derivaționale toponimice, de exemplu, *semul* preeminent al numelui comun se estompează, iar numele propriu corespunzător își va dezvolta un *sem distinctiv* cu contur de *halou semantic*. În acest fel, particularitățile semantice individualizatoare pentru fiecare ipostază în parte dintr-un lanț derivațional sunt marcate de carențele unui tranzit de extensie.

3.1. „Haloul semantic” al ipostazelor derivaționale toponimice fiind marcat dizarmonic în raport cu elementele comune primare ale limbii, simpla apropiere formală dintre segmentele lexicale aflate într-o aparentă intercondiționare este dăunătoare. Cu convingerea că o construcție teoretică vetustă nu reprezintă întotdeauna un eșafod bun pentru un raționament nou, propunem o schemă de geneză și evoluție semantică și motivațională, marcată prin *jocul gradual al schimburilor, estompărilor și apariției de seme comune și distinctive*.

3.1.1. Raționamentul, legat de geneza toponimiei în care transferurile semantice au fost implicate în procesele de marcarea a statutului lexico-semantic al ipostazelor derivaționale și a sferei motivaționale, a caracterizat orientarea generală a *Dicționarilor toponimice ale Olteniei și Munteniei*. În cadrul acestora, secvența finală a articolului-titlu, cea etimologică, a fost individualizată, respectând specificul unui dicționar de nume proprii, prin scheme grafice de intercondiționare între microsensiurile apărute în extensiile derivaționale.

4. Circulația numelui propriu într-un areal marcat de vecinătăți topografice aflate în relație de intercondiționare se poate realiza prin extensii derivaționale, în care numele propriu, egal formal cu sine însuși, glisează de la un denotat la altul. Schema grafică în care sunt plasate aceste denotate poate fi configurată pe baza unor priorități de ordin formal cronologic, dar, mai ales, pe baza vecinătăților topografice și a microreperelor de pe traiectul derivațional și de destinație.

Amploarea extensiilor derivaționale atrage după sine diminuarea conținutului semic inițial, care se va realiza gradual pe măsura înaintării extensiei, dar și amplificarea acestuia prin apariția de noi *seme distinctive*.

4.1. La nivelul unei extensii derivaționale, în care baza de pornire și de formare a numelui de loc este un nume comun corespunzător, există două tipuri de motivații, raportate, de fiecare dată, la ansamblul semnificativ individual de seme. Pe de o parte, motivația numelui de loc se realizează prin raportare la numele comun respectiv, iar, pe de altă parte, motivația reiese din raportarea permanentă și graduală dintre ipostazele-nume proprii din extensia derivațională pe orizontală. Analiza componentială fiind aceea care stabilește, printre altele, și gradul de penetrare a semelor de la un nume comun corespunzător la numele propriu de loc nou-format, stabilirea motivației este o rezultantă a acesteia.

4.1.1. Potrivit definiției lui Sørensen¹⁰, numele propriu reprezintă un ansamblu de constituenți semantici, fascicule sau trăsături distinctive¹¹, diferite față de acelea

¹⁰ Vezi Holger Steen Sørensen, *The Meaning of Proper Names*, Copenhaga, 1963, p. 67 și urm.

¹¹ Vezi Viorica Florea, *art. cit.*, p. 218.

ale numelui comun corespunzător. Privit prin „conceperea înțelesului ca ansamblu semnificativ”¹², raportul dintre înțelesul numelui comun și structura semantică a toponimului nu este de excludere, ci de intercondiționare, anumite *seme* din ansamblul semnificativ general devin relevante pentru înțelesul toponimului. Paralel cu acest proces, numele propriu ca nume individual, dezvoltă *seme* proprii sau *distinctive*, diferite de cele ale numelui comun corespunzător¹³.

Punctul de plecare al raționamentului propus se concretizează în faptul că numele propriu de loc are înțeles, care este altul decât acela al numelui comun corespunzător, acesta din urmă având însă locul lui, identificabil prin *seme* comune în ansamblul semnificativ al toponimului.

4.2. Extrapolând aceste câteva idei la ansamblul mecanismului denominației așezărilor umane, care, formal, au la bază un termen geografic comun sau entopic, putem stabili o realitate punctată semantic.

Înțelesului numelui **Baba** (ca microtoponim, dar și ca nume al câtorva așezări românești) îi este caracteristic un ansamblu semnificativ, care poate fi decriptat semantic astfel: „sat al comunei Coroieni – Mm”, „sat cu atestarea documentară cea mai veche”, „sat așezat lângă o formă de teren numită **Baba**”, la rândul său geneză într-un entopic **baba**. Ultima *semă* din ansamblul semnificativ de mai sus arată faptul că virtuala vecinătate imediată cu **Baba** ← **baba** „formă de teren” nu atestă faptul că satul are înțelesul microtoponimului, cu atât mai puțin al unui termen comun corespunzător¹⁴.

4.2.1. În situația de mai sus, blocarea unor direcții legate de o contaminare semantică din aproape în aproape se rezolvă teoretic prin acceptarea introducerii în raționament a noțiunii „vecinătate imediată”. Acest aspect nu elimină însă în totalitate posibilele perturbații cauzate de ipostaze toponimice din vecinătăți imediate neatestate, dar și de dispariția fizică a denotatului inițial. Paradoxul construcției teoretice, în acest caz, rezultă din apropierea formală dintre două posibile marcaje identice dintr-o extensie derivațională, dar cu statut semantic incompatibil.

4.3. Grupa toponimelor compuse în care intră un termen geografic popular (raportat la o formă geografică) este reprezentativă pentru ceea ce putem numi „recuperarea și stabilizarea unui statut semantic diferențiat pierdut”. Semnalăm aici două microcategorii: îmbinarea structurală, în care alături de termenul entopic

¹² Viorica Florea, *art. cit.*, p. 216.

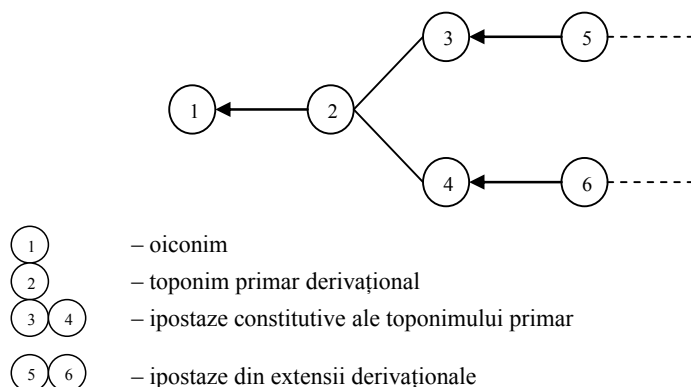
¹³ Pentru detalieri, vezi și Viorica Florea, *Contribuții la problema înțelesului numelor proprii*, în LR, XXIII, 1974, nr. 5, p. 403–408; Idem, *Despre înțelesul numelor proprii*, în CL, XVII, 1972, nr. 1, p. 169–77.

¹⁴ Cf., în acest sens, discuțiile interesante și erudite ale academicianului Alexandru Surdu legate de oiconimul **Baba** ca și de toponimul **Babarunca**, în care **baba** poate fi interpretat ca termen geografic comun, aflat în contaminare semantică cu *rom babă*, în Alexandru Surdu, *Șcheii Brașovului*, capit. *Toponimia cumână în sprijinul ipotezei lui V. Densușianu*, Brașov, 2010, p. 293–300; pentru alte detalieri, cf. și seria amplă de toponime **Baba**, întâlnite în Muntenia, în *Dicționarul toponimic al României. Muntenia*, vol. I, București, 2005, p. 213–215.

apare un determinant comun, adjectival, de exemplu, și structura mai elaborată în care alături de entopic apare un determinant toponimic individualizat topografic.

4.3.1. Oiconimul Dealul Mare *c.* Coroieni – Mm, asociat cu toponimul **Dealul Mare** și cu îmbinarea liberă **dealul mare**, își individualizează statutul semantic, fixat pe un singur *sem* „așezare situată în posibila proximitate a unui deal”, al cărui nume, decriptat în cadrul celei de-a doua trepte de geneză, poate fi pus în legătură cu îmbinarea de doi termeni **dealul + mare**.

4.3.2. Oiconimul Poiana Botizei *c.* Băiuț – Mm este asociat doar cu microtoponimul **Poiana Botizei**, la rândul său o îmbinare dintre alte două toponime distincte, antrenate în virtuale lanțuri derivaționale. *Semul* distinctiv al oiconimului **Poiana Botizei** „așezare dispusă în proximitatea unui reper local dominant” este rezultatul unei contaminări și resemantizării în lanț, în care *vecinătățile imediate* pot fi cu greu identificate într-un raport de determinare directă. Schematic, relația apare în acest mod:

4.3.3. Pentru a evita „golirea semantică” și blocarea relațiilor la nivelul microcategoriei **4.3.2**, propunem limitarea raționamentului la nivelul primelor două ipostaze derivaționale. În acest fel, se poate cuantifica prin recuperare statutul semantic al fiecăreia dintre cele două ipostaze derivaționale, acestea fiind singurele stabile formal. De la toponimul **Poiana Botizei** „poiană”, ca bază primară de derivație, au loc disocieri de structură formală și de aici diferențieri semantice prin apariția de alte *seme* distinctive.

4.3.3.1. Paradoxul acestei construcții teoretice poate fi pus în legătură cu cantonarea raționamentelor etimologice tradiționale, prioritar la nivelul apropiierilor formale, neglijându-se diminuarea și repotențarea câmpurilor semantice ale ipostazelor dintr-o extensie toponimică derivațională. Implicarea *vecinătăților imediate* poate oferi soluții viabile, dar condiționate de amploarea extensiei care poate ajunge până la nivelul unor *arbori derivaționali*.

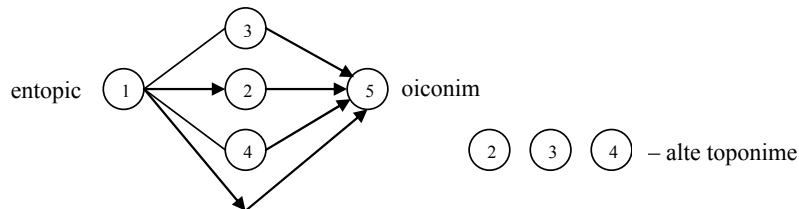
4.3.4. Soluțiile etimologice sunt identificabile de la caz la caz. Pentru cele două ipostaze derivaționale admise (4.3.2), seria *semelor* comune poate reprezenta o cale de apropiere semantică, dacă acestea nu sunt anihilate de *semele* distinctive.

4.3.5. Schema propusă de noi, asimilată unei extensii derivaționale, care are ca punct de plecare un nume comun, toponimizat la nivelul primului denotat din serie, se va baza pe analiza componentială și pe raportul de includere a *semului* numelui comun, ca o componentă semantică, în ansamblul semnificativ al numelui de loc.

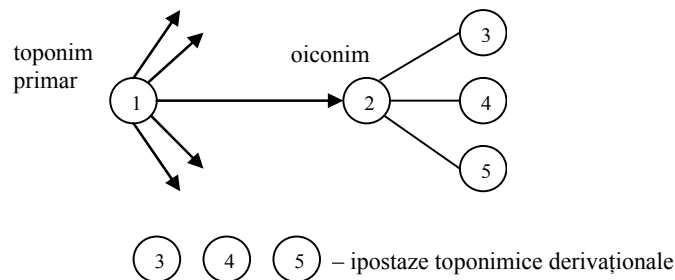
4.3.5.1. Subliniem caracterul istoric al acestui raport și redundanța multor definiții lexicografice, în raport cu alte noi caracteristici semantice distinctive.

4.3.6. Oiconimul simplu, plasat într-o extensie derivațională pe orizontală, cu punct de plecare într-un nume comun și aflat în diferite poziții față de denotatul primar, poate fi încadrat în următoarele două scheme grafice.

4.3.6.1.

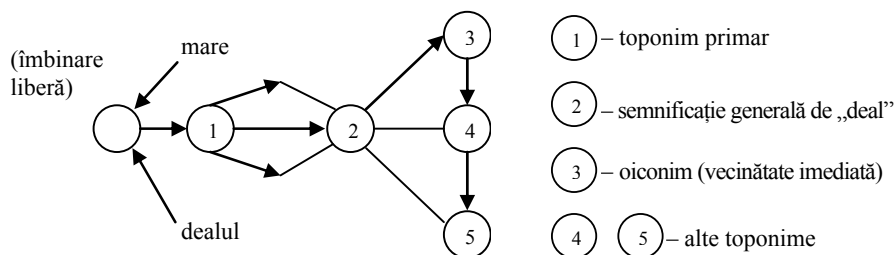
4.3.6.2.

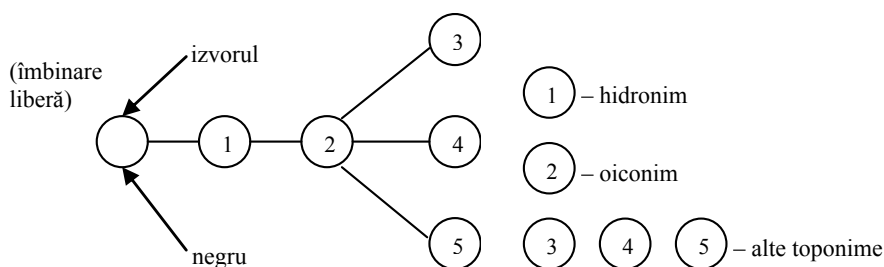
4.3.6.3. Decriptarea semantică și stabilirea gradului de transparență a semnificației oiconimului inclus în cele două scheme sunt condiționate de pozițiile tuturor ipostazelor din cadrul seriei *vecinătăților imediate*. Cert este faptul că oiconimul plasat în *vecinătatea imediată* a toponimului primar (**4.3.6.2**) și care a preluat *semul* comun seriei va avea un statut semantic mult mai clar.

4.3.7. Oiconimul, rezultat al unei îmbinări, ca structură formală și semantică sudată, cu statut identitar, poate fi individualizat prin alte două scheme grafice. Acestea, la rândul lor, sunt rezultatul unor extensii derivaționale pe orizontală, cu determinări din aproape în aproape.

4.3.7.1.

4.3.7.2.

4.3.7.3. De obicei, transferurile de nume și parțial de sens, în care sunt implicate oiconime, se încadrează în formula prioritară, *hidronim* → *oiconim*; acest fapt se justifică și prin preeminența locației așezării de-a lungul unui traiect hidrografic, în comparație cu alte locații. În cadrul schemei (4.3.7.1), semnificația generală de „deal” este incongruentă cu ipostaza oiconimică (satul nu înseamnă deal). Alte toponime derivaționale (ipostazele 4 și 5) ca, de exemplu, **Dealul Mare** (*cramă*) dau **Dealul Mare** (*pădure*), preiau seme distinctive „pădurea situată pe suprafața Dealului Mare”, le transformă în *seme* comune, facilitând apropiere aparentă a genezei de semnificația generală de „deal”. Oiconimul din această schemă va avea însă un statut semantic dispersat, formula sa marcatoare ajungând în final, de cele mai multe ori, o emblemă golită de conținut.

Poziționarea oiconimului pe un traiect hidrografic (schema 4.3.7.2) înlesnește o deciptare semantică mai evidentă și de aici o clarificare a etimologiei pe alte baze deductive. Oiconimul **Izvorul Negru** nu înseamnă „izvor”, dar izvorul poate deveni o cale de circulație magistrală în interiorul granițelor acceptate ale satului. **Izvorul Negru** poate deveni, într-o fază incipientă, *parte de sat*, acea parte legată intrinsec de traiectul hidrografic. Ulterior, prin contaminare, se produce o transgresare, determinând o restrângere sau lărgire a câmpului semantic.

4.3.7.3.1. Stabilirea etimologiei pe baze semantico-deductive, într-o extensie toponimică derivațională, are loc, de la caz la caz, respectând logica poziționării

verigilor din lanțul toponimic și reducând la minimum posibilitatea sincopării ipostazelor. Acest fapt presupune cercetări de teren amănunțite cumulate cu cele arhivistice și soluționarea, chiar și numai teoretică, a omisiunilor.

5. Categoria oiconimelor individualizate prin nume simple, identice formal cu un toponim primar și cu un entopic de geneză, este bine reprezentată în spațiul maramureșean. Vom face referire la alte câteva exemple.

5.1. Baba (*sat*) *c.* Coroieni – Mm, unde este exclusă o deciptare de natură antroponimică. Admitem un entopic inițial **baba**, cu explicație antropomorfă, toponimizat și un transfer de nume către alte denotate. Câmpului semantic al toponimului primar **Baba** îi sunt proprii câteva seme distinctive: a) „formă de teren asemănătoare unei siluete umane”; b) „formă de teren aflată în vecinătatea unei așezări X”; c) „formă de teren ca reper de hotar între proprietăți”. Prin transgresare a toponimului, numele **Baba** s-a transferat către alte repere, *sat, pădure, pârau, deal* etc. Reperul cu cea mai veche atestare (1357) și posibil primul în această serie este *satul*. Formal și logic, oiconimul trebuie pus direct în legătură cu toponimul primar, ca fiind *vecinătatea imediată* în interiorul căreia a penetrat *semul* distinctiv. 2, care s-a transformat în *sem* comun „așezare umană încorporatoare a toponimului primar sau plasată drept vecinătate imediată”.

Relația de geneză este astfel între două nume proprii, cu sfere semantice dependente direct.

5.2. Oiconimul Dumbrava *or.* Târgu Lăpuș – Mm este pus în legătură directă, de regulă, cu toponimul **Dumbrava** ← *dumbravă* „pădure tânără și nu prea deasă, care crește în văi pe lângă râuri sau la șes, *prin ext.*, pădure de stejar” (DLR). În diacronie, **dumbrava** înseamnă „siliște” (TR 1535, 1536) și „laz” (ȚR 1567)¹⁵.

În relația de geneză, particularizată de perechea **Dumbrava** (pădure) și **Dumbrava** (oiconim), oiconimul reprezintă *vecinătatea imediată* și motivată printr-un *sem* comun cu *pădurea*. Alte virtuale ipostaze derivaționale pierd *semul* comun și motivația prin vecinătate.

5.3. Fântânele, Groape, Izvoare, sate incluse în *or.* Târgu Lăpuș și *c.* Cernești – Mm, sunt puse în conexiune semantică, de obicei, cu toponimele minore și cu numele comune corespunzătoare.

Luată fiecare în parte, oiconimele se pot manifesta ca toponime cu o semnificație proprie, autonomă față de aceea a microtoponimelor și a numelor comune corespunzătoare. Perisabilitatea acestora din urmă în lanțul de geneză toponimică, inexistența unor ipostaze derivaționale intermediare, afiliate micro-

¹⁵ Vezi *Dicționarul elementelor rumânești din documentele slavo-române (1374–1600)*, București, 1981, p. 72.

toponimelor **Fântânele, Groape, Izvoare** ← **fântânea, groapă, izvor**, îndreptățesc afirmația legată de nonmotivație și arbitrar în posibile, dar neverosimile conexiuni semantice.

6. Oiconimele rezultate din îmbinări, în care intră un entopic, toponimizat la nivelul primului denotat din extensiunea derivațională (vezi 4.3.2; 4.3.3) sunt oricum mai dificil de încadrat în tipare etimologice precise.

6.1. Formulele marcatoare ale satelor **Vadul Izei și Valea Stejarului** c. Vadul Izei – Mm, pot fi cu greu admise ca provenind dintr-un transfer direct de seme prin intermediul vecinătăților imediate. *Semul* distinctiv, caracteristic pentru locul concret pe care îl reprezintă *vadul Izei* este incongruent cu ansamblul semnificativ valabil pentru *sat*, după cum **Valea Stejarului**, cu posibile ocurențe într-o extensie derivațională, ajunge aproape golit semantic în formula marcatoare pentru *sat*.

De aceea, apropierea formale arbitrare dintre diferitele formule marcatoare pentru denotate cu ansamblu semnificativ distinct, trebuie amendate printr-o analiză detaliată a tuturor virtualelor ipostaze derivaționale de pe traiect, care pot asigura, în final, o schemă verosimilă pentru transferurile de *seme* distinctive. Astfel, oiconimele **Vadul Izei și Valea Stejarului** incluse într-un lanț de geneză toponimică și decriptate din aproape în aproape, pot reprezenta și ele exemple de nonmotivație toponimică.

6.2. Oiconimul **Groșii Țibleșului** c. Suciul de Sus – Mm este poate cel mai caracteristic pentru incongruența elementelor de structură formală asociate cu semnificațiile secvențiale și de ansamblu.

Termenul comun **gros** „butuc, buștean” (DTRM III 169), ca purtător al acestui *sem* distinctiv, nu s-a putut toponimiza în formula denotatului „așezare”, fiindcă nu a avut ce să transmită motivațional. Virtualele ipostaze intermediare dintr-o extensie derivațională, intrate în câmpul semantic al termenului comun, au putut prelua un *sem* distinctiv și l-au transmis în seria formată, dar care și-a diminuat consistența.

Oiconimul **Groșii Țibleșului** este o îmbinare de două toponime, cu statut semantic distinct în afara acestei asocieri formale. **Groșii Țibleșului** nu înseamnă „buștenii Țibleșului”, ci asocierea dintre toponimul **Groșii**, cu o posibilă decriptare în denotatul „pădure” sau poate doar „o parte de pădure”, spre deosebire de **Groșii Suciului**, de exemplu + **Țibleș**, toponimizat după un entopic **țibleș, ticlă, tiplă** „vârf de munte”¹⁶.

Marca denominativă a s. **Groșii Țibleșului** este străină de semnificațiile primare ale toponimelor componente, care au avut, probabil, un traiect derivațional distinct. În niciun caz nu putem vorbi de etimologia acestui oiconim, care nu este

¹⁶ Vezi Ștefan Vișovan, *Toponimia Țării Lăpușului*, Baia Mare, 2008, p. 113, 246.

rezultatul toponimizării unor termeni comuni. Acest nume de sat, încadrat grafic riguros într-un lanț de geneză toponimică, poate fi asociat numai cu o diminuare gradată a câmpului semantic inițial, stabilindu-se, în acest fel, „trepte de geneză”.

7. Din această analiză se pot desprinde câteva concluzii.

Numele propriu de loc are un înțeles care este altul decât al numelui comun corespunzător, acesta din urmă, identificabil printr-un *sem*, se regăsește încorporat în ansamblul semnificativ al toponimului.

În cadrul unei extensii derivaționale pe orizontală, numele propriu, corespunzător denotatului primar, glisează către alte denotate din lanț, permițând un „joc al schimburilor de seme”, potrivit cu ipostazele nou-apărute în rețea.

Stabilirea gradului de contaminare și resemantizare în lanțul derivațional este condiționată de noțiunea *vecinătate imediată*, cu mențiunea că plasarea toponimului primar în *vecinătatea imediată* a oiconimului îi va asigura acestuia un statut semantic mai clar.

Într-o extensie toponimică derivațională, stabilirea etimologiei pe baze semantico-deductive este determinată de logica poziționării verigilor din lanțul toponimic.

OÏCONYMIE DE MARAMUREȘ

(Résumé)

L'étude essaie d'aborder l'étymologie toponymique en base de l'analyse des sèmes au cadre d'une extension dérivationnelle.

En base des échanges de sèmes d'une hypostase toponymique à l'autre, on réalise un nouveau statut sémantique du nom propre qui se rapporte au nom commun correspondant.

Cuvinte-cheie: sem distinctiv, ansamblu semnificativ, resemantizare, câmp semantic.

Mots-clés: sème distinctif, ensemble significatif, résemantisation, champ sémantique.

*Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-Al. Rosetti”
București, Calea 13 Septembrie nr. 13*